

TO REGALUATION OF NON
FORMAL EDUCATION

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Sadržaj

O PROJEKTU	3
ŠTA SMO SVE REALIZOVALI OVIM PROJEKTOM:	4
Prepoznavanja, politike i validacije NFL u zemljama učesnica projekta:	7
ALBANIJA	7
BUGARSKA	8
BOSNA I HERCEGOVINA	8
GRČKA	8
ITALIJA	9
KOSOVO	9
CRNA GORA	10
SJEVERNA MAKEDONIJA	10
SRBIJA	11
SLOVENIJA	11
TURSKA	12
ALBANIJA	12
BUGARSKA	12
BOSNA I HERCEGOVINA	13
GRČKA	13
ITALIJA	14
KOSOVO	14
CRNA GORA	15
SJEVERNA MAKEDONIJA	15
SRBIJA	15
SLOVENIJA	16
TURSKA	16
Razvoj lokalnih aktivnosti i šta kažu mladi o NFE:	17
Preporuke:	22
Organizacije koje su učestvovalе u izradi publikacije:	24

O PROJEKTU :

Projekat ‘‘Ambasadori za neformalno obrazovanje mladih’’ počeo je sa realizacijom u novembru 2019. godine. Projekat je okupio partnere iz 11 zemalja i to: Društvo za razvijanje prostovljnega dela Novo Mesto (Novo Mesto/Slovenija), The Future Now Association (Sofija/Bugarska), Kosovo Center of Diplomacy (Priština/Kosovo*), United Societies of Balkans (Thessaloniki / Grčka), Youth4Society (Tirana / Albanija), Centar za Interkulturalni Dijalog (Kumanovo/ Sjeverna Makedonija), Asocijacijaza demokratski prosperitet – Zid (Podgorica / Crna Gora), NGO IUVENTA (Šabac / Srbija), Turk Girisim ve is Dunayasi Konfederasyonu (Istanbul / Turska), TDM 2000 (Kaljari/ Italija), kao i LDA Mostar koji je i nosioc projekta.

Projekat ima za cilj promociju učešća u aktivnostima neformalnog obrazovanja i promociju važnosti potvrđivanja i priznavanja kompetencija stečenih izvan formalnog obrazovnog okruženja koristeći inovativne metodologije.

Projektom se želi dati akcenat na sve što je do sada učinjeno na području zemalja učesnica projekta, kroz aktivnosti koje su organizovane nakon dogovornog sastanka u Makedoniju. Pandemija COVID 19 je u jednom periodu zaustavila realizaciju aktivnosti, ali kroz entuzijazam partnera i motivisanost mladih nastavili smo sa istim čim su se stvorili uslovi.

Projekat se temelji na neformalnom obrazovanju i radi na razvijanju nove metodologije "Ambasadora za neformalno obrazovanje mladih", obučeni mladih koji se mogu služiti peer-to-peer pristupom pružajući svoje iskustvo kako bi nadahnuli druge mlade ljude i relevantne učesnike ka boljem vrjednovanju i boljem korištenju NFL iskustva.

ŠTA SMO SVE REALIZOVALI OVIM PROJEKTOM:

Prva aktivnost sa kojom je zvanično i počeo projekat jeste Kick off Meeting. Kick off meeting realizovan je u Kumanovu, u Sjevernoj Makedoniji u January, 2020. Godine. Tokom kick off sastanka partneri su imali priliku da se upoznaju, podijele svoja iskustva u vezi NFE, kao i da svi zajedno rade na aktivnostima koje će se realizovati u narednom periodu. Sastanak je takođe iskorišten kako bi bolje razumjeli projekat, podijelili zadatke i riješili što bolji model komunikacije.

Druga aktivnost bilo je i zvanično otvaranje konferencije u 11 država koje su učesnice projekta. Shodno situaciji koja nas je zadesila, nijesu sve učesnice organizacije bile u prilici da organizuju uživo konferenciju, već su to uradili putem online platformi i na taj način pozvali stake holdere, mlade i sve zainteresovane strane da se pridruže u predstavljanju projekta, a sa druge strane i učešće u istom. Konferencije su ukupno okupile preko 500 ljudi koji su se upoznali sa samim projektom.

Nešto što je sigurno uzelo svim partnerima puno pažnje jeste treća aktivnost i to istraživanja na temu postojećih politika o prepoznavanju i validaciji neformalnog obrazovanja kao i katalog uspješnih priča mladih ljudi kroz neformalne aktivnosti. Vrlo je zanimljivo zapažanje da uglavnom zemlje učesnice projekta nemaju razvijene politike koje prepoznaju NFL, ali kroz druge aktivnosti iste realizuju i prepoznati su u nekim drugim zakonima. Takođe uspješne priče jedne Isidore, Andrijane, Miloša dali su satisfakciju i motiv mladim ljudima da se prijave za projekat i na taj način daju svoj skromni doprinos u što boljem razumjevanju NFL svijeta.

Nešto što su svi čekali i negdje gdje je značilo i nastavak projekta jeste Youth Exchange u Kaljariju, u Italiji početkom avgusta 2021. godine. YE organizovan je od strane TDM 2000 organizacije koji su i partneri na samom projektu. YE je okupio oko 25 mladih iz 11 zemalja sa ciljem razmjena ideja, mišljenja, informacija o NFL. Tokom razmjene, mladi su imali mogućnost da saznaju šta je NFE and Learning, koje su to metode prepoznavanja i validacije NFL u Evropi i na koji način mladi mogu da daju doprinos kako bi se afirmisao NFL u državama koje su članice projekta. Ovaj trening je takođe poslužio da se kreira mreža mladih ambasadora koji će u budućnosti biti dio projekta u svojoj matičnoj zemlji.

Jedna od najzanimljivijih aktivnosti bio je Job shadowing gdje je iz svake države jedna mlada osoba išla u drugu državu na period od 3 nedelje, sa ciljem da se „sijenka” rad organizacije na terenu i daju sugestije za buduće aktivnosti koje treba realizovati. Ovo će dodatno obogatiti njihov put, iskustvo i pomoći im da nauče nove stvari i upoznaju se sa novom kulturom. Do sada je odrađeno 11 job shadowing-a pa je tako Elsa bila u Istanbulu, Melissa u Tesalonikiju, Daniela u Mostaru, Natalija u

Novom Mestu, Greta u Podgorici, Kamila u Kaljariju, Andjela u Kumanovu, Sena u Šapcu. O njihovom iskustvu možete pročitati na FB strnaici: <https://www.facebook.com/YAMNFL> .

U novembru 2021. Godine organizovan je mid-term evaluation meeting u Mostaru, sa ciljem monitoring projekta na trenutne aktivnosti i kvalitetnom praćenju i organizacija ostalih. U isto vrijeme, organizovan je i drugi YE koji je okupio oko 25 učesnika. Na te mladi ambasadori su podijelili svoje iskustvo o job shadowing, govorili su o NFE, istraživanju koje je odrađeno, a kao highlight napravilis u plan za sledeću aktivnost koja će biti organizovana u 11 dražava koje su učesnice projekta a to su lokalni info pointi I lokalni workshopovi.

U svakoj državi, lokalni partneri zajedno za Mladim Ambasadorima otvorili su lokalne info pointe gdje su mladi mogli da dobiju informacije o svemu što je vezano sa NFE. Tako, učešće na konferenciji u

okviru otvaranja local info pointa mogli su da uzmu različiti stake holder, mladi, kompanije, insitucije, organizacija koje se bave ovom temom ili planiraju da se bave u budućnosti.

Lokalne akcije okupili su više od hiljadu ljudi u 11 zemalja. U svakoj državi realizovana su 4 workshopa, sa ciljem da se garantuje veće učešće javnosti, kao i da se dopre do ruralnijih područja gdje su obično ideje neformalnog učenja manje poznate. Ambasadori mladih sami su raditli na kreiranju radionica i realizaciji. U 4 različite radionice, morali su da uključe različite zainteresovane strane: pružaoce obrazovanja (škola/univerzitet), lokalnu instituciju i kompaniju. Radionice su takođe poslužili za odabir učesnika za Omladinsku razmenu u Istanbulu.

Poslednji YE u okviru projekta realizovan je u Istanbulu koji je okupio oko 55 učesnika. Učesnici razmjene bicli su mladi koji ranije nijesu bili uključeni direktno kroz projekat. Većina mladih učesnika je prvi put imala dodira kroz ovu razmjenu sa neformalnim obrazovanjem.

Ono šta je u toku i na čemu se trenutno radi jeste drafting verzija politika za prepoznavanje i validaciju NFL. Nakon prikupljenih ideja mladih sa lokalnih aktivnosti, mladi ambasadori su dali dodatne inpute sa njihovim idejama u vezi prepoznavanja i validacije NFL.

Prepoznavanja, politike i validacije NFL u zemljama učesnica projekta:

U prethodnoj publikaciji koja je rađena kroz projekat Mladi Ambasadori dat je osvrt na činjenično stanje zemalja koje su učesnice projekta.

Da podsjetimo, EU i Savjet Evrope definišu neformalno obrazovanje kao svrsishodno i dobrovoljno obrazovanje koje se odvija u različitim okruženjima i situacijama, a za koje osposobljavanje i učenje nijesu nužno njihova jedina ili glavna aktivnost.

Validacija neformalnog obrazovanja i priznavanje u zemljama koje su članice projekta u suštini i ne postoje.

ALBANIJA

U Albaniji ne postoji poseban zakon o neformalnom obrazovanju, ali je kao tema obuhvaćen raznim nacionalnim strategijama za obrazovanje civilnog društva za Akcioni plan 2015-2020.

Zakon br.75 / 2019 „O mladima“ definiše neformalno obrazovanje za mlade kao svaku aktivnost organizovanu i prilagođenu mladima, van sistema formalnog obrazovanja, zasnovanu na potrebama i interesima mladih, principima volonterizma i aktivno učešće mladih u procesima učenja, kroz koje stiču neophodne kompetencije za razvoj ličnih potencijala, aktivno učešće u društvu i pristup tržištu rada.

Članom 7. ovog zakona propisano je da jedinice lokalne samouprave izrađuju i sprovode lokalne politike u oblasti mladih, a odgovorne su za: unapređenje volonterizma mladih i njihovo neformalno obrazovanje i dr.

Član 14. Omladinski rad ostvaruje se angažovanjem i aktiviranjem mladih u aktivnostima koje odražavaju njihove potrebe, interesovanja, ideje i iskustva. Kroz ovaj proces neformalnog učenja

mladi ljudi stiču znanja, veštine, vrijednosti i stavove potrebne za lični razvoj, društvenu integraciju i aktivno građanstvo.

BUGARSKA

U Bugarskoj je profesija omladinskog radnika regulisana Zakonom o mladima (2012), u čijem tekstu se navodi da se radi o odrasloj osobi koja je prošla posebnu obuku za rad sa mladima. Nacionalna strategija za mlade (2012-2020) posmatra omladinske radnike kao primarni resurs za postizanje ciljeva omladinske politike, opisujući ih kao „specijaliste koji imaju ključnu ulogu u ličnom, društvenom i ekonomskom razvoju i osnaživanju mladih“. Kasnije je uveden u Nacionalni klasifikator profesija i pozicija u Bugarskoj.

Ukratko, u Bugarskoj je profesija omladinskog radnika zakonski priznata, ali ono što se uglavnom podrazumijeva pod „omladinskim radnikom“ je „socijalni radnik“, što je malo drugačije. Jedna suštinska razlika je u tome što su u omladinskom radu mladi ljudi glavni fokus i postoje dobre mogućnosti za preventivni rad, dok su u socijalnom radu mladi ljudi češće na marginalnim pozicijama.

BOSNA I HERCEGOVINA

Sertifikacija - podrazumijeva objavljivanje relevantnih dokumenata o obrazovanju kojima se potvrđuje da su ishodi učenja i vještine koje je osoba stekla formalnim ili neformalnim obrazovanjem provjereni i potvrđeni od strane nadležnih organa vlasti, u skladu sa unaprijed utvrđenim kriterijima i standardima.

Nakon završetka formalnih programa obrazovanja odraslih: osnovnog i srednjeg obrazovanja ili njihovih pojedinačnih dijelova, te osposobljavanja i prekvalifikacije, polaznicima se izdaju javne isprave - potvrde i diplome koje imaju istu valjanost kao da su stečene tokom redovnog obrazovanja ili javne potvrde važeće na završenim programima obuke.

Obrazovanje odraslih kao i izdavanje dokumenata stečenih polaganjem majstorskih ispita regulisano je propisima iz oblasti obrazovanja odraslih i / ili propisima o obrtu.

GRČKA

U Grčkoj trenutno ne postoji sveobuhvatan nacionalni okvir za priznavanje neformalnog obrazovanja. Zakonski okvir zasnovan na zajedničkim principima za formalno obrazovanje i osposobljavanje odraslih još nije uspostavljen, a alati za dokumentovanje znanja, vještina i kompetencija stečenih neformalnim obrazovanjem i učenjem nisu sistematično razvijeni.

Obrazovanje koje se pruža u organizovanom obrazovnom kontekstu van sistema formalnog obrazovanja može dovesti do sticanja nacionalno priznatih sertifikata. Uključuje stručno osposobljavanje, doživotno obrazovanje i opšte obrazovanje odraslih. Ono ima za cilj da unaprijedi niz vještina i kompetencija, da razvije svijest u društvu, da pomogne pojedincima u donošenju odluka

i izgradi samopouzdanje. Neformalno obrazovanje takođe treba da bude dobrovoljno i dostupno svima kako bi se nastavilo sa razvojem projekata za takve ugrožene grupe.

Sa druge strane, kako bi se bolje razumio razvoj priznavanja neformalnog obrazovanja u Grčkoj, važno je istaknuti definicije koje se koriste u zemlji, u pogledu neformalnog učenja, u poređenju sa definicijom koja je data u Preporuci Savjeta iz 2012. za priznavanje neformalnog obrazovanja, jer neformalno obrazovanje nema istu definiciju u Grčkoj u odnosu na druge zemlje.

U skladu sa grčkim zakonodavstvom (zakon 3879/2010), neformalno obrazovanje uključuje:

- Početno stručno osposobljavanje;
- Kontinuirano stručno osposobljavanje;
- Opštee obrazovanje odraslih;
- Razred šegrtovanja, koji je četvrta godina nakon završetka srednje stručne škole;

ITALIJA

Zakon br. 92/2012 o reformi tržišta rada daje zvaničnu definiciju cjeloživotnog učenja: „izraz doživotno učenje odnosi se na sve aktivnosti učenja koje se formalno, neformalno i neformalno sprovode tokom života s ciljem poboljšanja znanja, vještina i kompetencija u lična, građanska, društvena i/ili perspektiva vezana za zapošljavanje”.

Neformalno učenje je namjerno odabrano učenje koje se odvija van sistema formalnog obrazovanja i obuke. Održava se u svakoj organizaciji sa svrhom obrazovanja i obuke, takođe u dobrovoljnim telima, nacionalnim organizacijama državne službe, organizacijama privatnog društvenog sektora ili preduzećima.

Informalno učenje se odnosi na aktivnosti koje se sprovode u svakodnevnom životu, na poslu, kod kuće i u slobodno vrijeme, čak i bez namjernog izbora.

Štaviše, isti zakon predviđa uspostavljanje nacionalnog javnog sistema za sertifikaciju kompetencija na osnovu minimalnih standarda usluga i uniformi širom zemlje.

„Kompetencije koje se mogu sertifikovati“ su strukturisana kombinacija znanja i vještina prepoznatljivih i kao formativni krediti kroz posebnu proceduru za validaciju neformalnog i informalnog učenja. Sertifikacija kompetencija je definisana kao javno djelo koje obezbjeđuje transparentnost učenja i priznavanje, u skladu sa ciljevima koje je postavila Evropska unija. Sertifikacija, diploma ili kvalifikacija formalno potvrđuje da je ocjenjivanje i validaciju izvršila javna ustanova ili ovlašćeni subjekt.

KOSOVO

Kosovo je razvilo nacionalni regulatorni okvir koji je usklađen sa preporukom Savjeta za priznavanje neformalnog obrazovanja. Glavni politički i pravni okvir je uspostavljen, a sekundarno zakonodavstvo je u fazi izrade. Stoga se očekuje da primjena započne 2019. godine. Regulatorni

okvir pokriva visoko obrazovanje, stručno obrazovanje i obuku, uključujući početno stručno obrazovanje i kontinuirano stručno obrazovanje, ali ne i opšte obrazovanje.

Kosovo je dalo prioritet sektoru stručnog obrazovanja i nastavilo sa razvojem daljih specifičnih politika i podzakonskih akata. Nacionalne vlasti imaju tendenciju da daju prioritet da podrže ulazak ili napredak pojedinaca na tržište rada, s obzirom na trenutne visoke stope nezaposlenosti, npr. 30,5% u 2017. godini (Kosovska agencija za statistiku, 2017).

Razvijeni su transparentni mehanizmi osiguranja kvaliteta koji su u skladu sa postojećim okvirom osiguranja kvaliteta. Priznavanje mogu sprovesti samo institucije akreditovane od regulatornih tijela kao što je Nacionalno tijelo za kvalifikacije ili Kosovska agencija za akreditaciju. Da bi bile ovlašćene za administrativna priznavanja, institucije moraju ispuniti određene kriterijume kao što su imenovani službenici za priznavanje, interni mehanizmi osiguranja kvaliteta, oprema specifična za teren i sl.

CRNA GORA

Zakon o državnim strukovnim kvalifikacijama omogućava pojedincima sticanje državno priznate profesionalne kvalifikacije na različite načine:

- dovršavanjem modula kada se javno važeći obrazovni program zasniva na nekoliko profesionalnih standarda;
- testiranjem znanja, vještina i kompetencija nakon završetka programa obrazovanja odraslih u skladu sa ispitnim katalogom;
- provjerom znanja, vještina i kompetencija direktno u skladu sa ispitnim katalogom.

Obrazovni programi čiji završetak dovodi do sticanja kvalifikacija na nivou obrazovanja zasnivaju se na nekoliko profesionalnih standarda. Profesionalna kvalifikacija zasniva se na jedinstvenom profesionalnom standardu. Ako je obrazovni program modularan, moguće je steći profesionalnu kvalifikaciju ispunjavanjem određenog modula na osnovu standarda zanimanja. Dakle, modularizirani programi stručnog obrazovanja omogućavaju onima koji su napustili obrazovanje, odraslima koji žele postepeno steći nivo obrazovanja ili učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama sticanje profesionalne kvalifikacije za jedan dio programa (modula).

Kada govorimo o Zakonu o neformalnom obrazovanju, posebni ne postoji, ali kroz Zakon o mladima može se vidjeti da neformalno obrazovanje ima veliki uticaj na mlade.

SJEVERNA MAKEDONIJA

Jedina strategija koja pominje neformalno obrazovanje u Severnoj Makedoniji je Nacionalna strategija za mlade (2016-2025). Tačnije, u ovoj strategiji kao jedan od glavnih ciljeva smatra se: „Prilagoditi pravni okvir neformalnog obrazovanja u skladu sa prirodom omladinskog sektora i kroz široku primjenu standarda EU“.

Nekoliko mjera je navedeno u okviru ovog cilja:

- Proširiti kriterijume za državno akreditovane nosioce neformalnog obrazovanja primjenom evropskih preporuka i smjernica o identifikaciji i akreditaciji neformalnog obrazovanja, uzimajući u obzir specifičnosti sektora mladih.
- Akreditacija omladinskih organizacija i drugih organizacija civilnog društva koje pružaju neformalno obrazovanje.
- Prepoznavanje, uporedivost i transfer vještina i znanja primjenom mehanizama sličnih Europass-u.
- Redovno istraživanje društvenog i ekonomskog uticaja neformalnog obrazovanja.
- Podrška unapređenju kvaliteta u pružanju neformalnog obrazovanja.
- Dalje promovisanje koncepta neformalnog obrazovanja među ostalim društvenim partnerima, posebno ekonomskim operaterima, u smislu prepoznavanja stečenih vještina i kompetencija.

SRBIJA

Bez obzira što je Nacionalna asocijacija omladinskih radnika (NAPOR) razvila nastavni plan i program za različite nivoe obrazovanja u omladinskom radu, NFL je i dalje samo mali dio Nacionalnog zakona za mlade u definiciji omladinskog rada. U 2022. godini biće velika revizija Nacionalne strategije za mlade i Zakona za mlade gdje planiraju da preciziraju drugačiji cilj strategije (konkretno samo za omladinski rad) i precizno definišu gdje bi omladinski radnici mogli da rade, tako da standardi u NFL treba budi upoznat.

Na Skupštini NAPOR-a 29. januara 2022. bilo je planova za budućnost o razvoju i afirmaciji zanimanja u kontekstu omladinskih klubova i omladinskih centara, obrazovnom procesu koji će biti akreditovan od strane nacionalnih institucija, sertifikatima i diplomama.

SLOVENIJA

Neformalno učenje odgovara na potrebu da se uzmu u obzir sposobnosti i vještine stečene tokom života bez potrebe za diplomom koja to dokazuje. Obuka tokom života je neophodna kao posljedica nebrojenih promjena sa kojima se moramo suočiti, brojnih zahtjeva društvenog konteksta (kulturnog, ekonomskog, itd.). Vrijeme kada je obrazovanje bilo sinonim za školovanje je zaostalo, jer obrazovanje oživljava iz dimenzije cjeloživotnog učenja, postajući ključni element za razvoj sadašnjih društava, treninga i društava znanja.

U Sloveniji, od uključivanja učenika u školski život, formalno i regulisano obrazovanje u učionici postalo je kompatibilno sa drugim aktivnostima neformalnog obrazovanja, poput onih koje se odnose na sport, kulturu i slobodno vreme i slobodno vreme. Kako u obrazovanju odojčadi i osnovnom obrazovanju, tako i u aktivnostima neformalnog obrazovanja, koriste se različite metodologije i visoko participativne aktivnosti, gde je učenik glavni akter i u saradnji sa svojim drugovima iz razreda postepeno ostvaruje samoobuku i sazreva kroz procese učenja. saradnja i saradnja. Stoga, kada dođu u adolescenciju, imaju široku pozadinu u korišćenju ovih tehnika razvijenih u obrazovnom polju i njihov pozitivan doprinos nastavnom procesu. Kada se radi o aktivnostima koje praktikuju dobrovoljno i van nastave, učenici pokazuju pozitivniju predispoziciju i postižu generalno veoma zadovoljavajuće rezultate sa obrazovne tačke gledišta.

TURSKA

Metode neformalnog učenja u Turskoj se generalno definišu kao doživotno učenje. Poznat je u svrhu pružanja stručnih kurseva ili obuke za žene. Međutim, metode neformalnog učenja zasnovane u Evropskoj uniji omogućavaju ljudima svih uzrasta da se usavršavaju u određenom predmetu i da se kvalifikuju za međunarodno priznati sertifikat. Istovremeno, pomaže da se napravi razlika u društvu, bolje internalizuje pitanje i omogućava im da se slobodno izraze u procesima donošenja odluka. Ovom tehnikom, koja pomaže svakom pojedincu da uči, bez obzira na uzrast, omogućava subjektu da bude trajniji i da uči razmenom iskustava. Česta upotreba ovih metoda od strane lokalnih, nacionalnih i međunarodnih organizacija i nevladinih organizacija daje veliki doprinos mladima.

Generalni osvrt na saradnju sa Vladom u odnosu na postojeće zakone (pomoc kako ovo da nazovem)

ALBANIJA

U Albaniji, koja je izabrana kao Youth Capital, trenutno se organizuju okrugli stolovi i druge zajedničke akcije kako bi se NFL prepoznala po tome što je veoma težak zadatak jer postoji ogroman jaz kada je u pitanju saradnja organizacija civilnog društva i Vlade.

Albanska vlada je trenutno napravila neke korake u razvojnim politikama za mlade, ali mnogo više treba da se uradi na strategiji koja takođe postoji i na priznavanju sertifikata koje se daju u oblasti neformalnog obrazovanja. Albanska vlada je napravila neke korake u razvojnim politikama za mlade, ali bez podrške organizacija civilnog društva i osoba koje se dugi niz godina bave ovima, nikada ne mogu doći da pravih i konkretnih rezultata, koje su svima potrebne.

BUGARSKA

U Bugarskoj, međunarodno istraživanje PISA iz 2019. godine pokazuje da 47% učenika devetog razreda ne pokriva minimalni nivo pismenosti, što znači da skoro polovina njih ne razumije ono što je pročitao. S tim u vezi, neformalno obrazovanje se vidi kao dugo očekivani spasilac koji će nadoknaditi praznine i deficite formalnog obrazovanja.

Neki od koraka koji su preduzeti za rješavanje ovih problema su:

- National Library ACT (kako prevesti) (Закон за народните читалища) uređuje mogućnosti za neformalno obrazovanje djece i odraslih.
- Ministarstvo prosvjete i nauke realizovalo je projekat - „Kreiranje sistema za identifikaciju i prepoznavanje neformalno stečenih znanja, vještina i kompetencija“. (2012-2014);
- Pravilnik o uslovima i postupku vrjednovanja stručnih znanja, vještina i kompetencija stečenih neformalnim učenjem ili samoobrazovanjem;
- Fondacija Uči za Bugarsku – kreira program koji priprema, obučava i podržava nove nastavnike u sistemu bugarske škole. Neformalno, fondacija nastoji da pripremi nastavnike za rad u najtežim školama – gdje učenicima nedostaje funkcionalna pismenost.

BOSNA I HERCEGOVINA

Neformalno obrazovanje usko je vezano sa pojmom društvene ravnopravnosti, odnosno, davanje jednakih mogućnosti svima. Važno je istaći da postoje razlike u pristupu formalnom obrazovanju žena i muškaraca, a naročito onih koji dolaze iz ruralnih sredina. Različito tretiranje se ogleda prije svega u oblasti obrazovanjajai zapošljavanja, i upravo neformalno obrazovanje ima za cilj da smanji taj prisutni jaz i pomogne pri ostvarivanju života i zaposlenja u gradskim i ruralnim područjima. U Bosni i Hercegovini postoji generalni problem koji se ogleda u tome što obrazovni sistem nije prilagođen potrebama tržišta. Taj problem se ogleda i u marginalizovanju neformalnog obrazovanja odraslih.“

Pojedine analize i istraživanja su ukazala na probleme koji postoje u oblasti neformalnog obrazovanja u Bosni i Hercegovini:

- mali je postotak diploma i sertifikata koje izdaju organizacije neformalnog obrazovanja svojim uspješnim polaznicima, a koji su priznati;
- neformalno obrazovanje je nedovoljno razvijeno da bi moglo odgovoriti modernim zahtjevima tržišta rada;
- u nedovoljnoj mjeri je prisutno strateško planiranje u neformalnom obrazovanju, što je uzrokom nedefinisanog i neplanskog funkcionisanja.

GRČKA

Kada govorimo o Grčkoj i saradnji sa Vladom, manje-više ista je situacija kao u većini zemalja.

- Prema zakonu [4763/2020](#), neformalno obrazovanje se odnosi na učenje uz neku vrstu podrške učenju koja se materijalizuje kroz planirane aktivnosti u pogledu kognitivnih ciljeva i vremena koje je na raspolaganju za učenje. Može se odnositi na programe koji se odnose na stručne veštine, pismenost odraslih kao i osnovno obrazovanje za rano napuštanje škole.
- Prema zakonu [4115/13](#), [EOPPEP](#) čini nacionalno telo za akreditaciju ulaznih i izlaznih vrednosti za neformalno obrazovanje i informalno učenje. EOPPEP funkcioniše kao nacionalna struktura za evropske mreže koje upravljaju pitanjima kvalifikacija i evropskim alatima za transparentnost i mobilnost.

EOPPEP razvija i implementira sveobuhvatne nacionalne sisteme za akreditaciju neformalnog i informalnog učenja i pruža naučnu i tehničku podršku u dizajniranju i sprovođenju nacionalne politike profesionalne orijentacije, kao i pružanju takvih usluga u Grčkoj. EOPPEP ima za cilj osiguranje kvaliteta u:

- a) inputima: akreditovanim pružaocima usluga koji sprovode programe stručnog obrazovanja, razvijene prema akreditovanim standardima i specifikacijama, na osnovu akreditovanih profila zanimanja, zapošljavaju akreditovane trenere za odrasle, uz pomoć akreditovanih stručnjaka za usluge podrške za socijalno ugrožene grupe;
- b) rezultati-ishodi učenja: akreditovana znanja, veštine i kompetencije stečene putem neformalnog i informalnog učenja i sertifikacije kvalifikacija;
- c) usluge stručnog vođenja i savjetovanja: održive usluge i alati za podršku građanima svih uzrasta, kao i obrazovne informacije u skladu sa najnovije IKT aplikacije.

Što se tiče validacije neformalnog učenja predviđenog u strukturama predstavljenim u ovom poglavlju, zakon 4763/2020 predviđa validaciju DKVM obrazovnih programa od strane EOPPEP-a, kao i validaciju KDVM ishoda učenja.

ITALIJA

U Italiji je saradnja sa Vladom malo komplikovana, posebno jer u oblasti NFE vlada pruža fleksibilnost različitim regionima da imaju sopstvenu strategiju u vezi sa ovim temama.

Regija Sardinija ima svoju strategiju o NFE. U našem slučaju smo više puta razgovarali o tome, a trenutno postoji sistem za sertifikaciju kompetencija, koji je veoma komplikovan i definitivno nije prilagođen trenutnim potrebama i situaciji.

Ionako smo u stalnom razgovoru sa regionalnim institucijama da zajedno radimo na prepoznavanju omladinskog rada i ličnosti omladinskog radnika, kao i važnosti akcija mobilnosti.

Ono što je jako bitno jeste da sa Univerzitetom na Sardiniji postoji veoma dobra saradnja. Potpisan je protokol za priznavanje kredita kroz učešće u akcijama neformalnog učenja u inostranstvu.

Činjenično stanje je da omladinski rad nije zakonski priznat u Italiji. Na regionalnom nivou postoji mogućnost da se napravi lista omladinskih radnika koja bi uključivala relevantne vještine, kao i zahtjeve koji bi morali ostvariti da bi bili na listi omladinskih radnika.

Takođe, na nacionalnom nivou se dešavaju različite stvari: da pomenemo jednu, italijanska NA za mlade zajedno sa univerzitetom u Napulju Federiko II stvorila je prvog magistara drugog stepena za omladinske radnike, što znači da postoji ideja da se ova uloga dodatno prepozna u nacionalnom nivou, ili barem da se izgradi kapacitet ljudi u ovoj oblasti.

KOSOVO

S obzirom da Kosovo ima razvijen nacionalni regulatorni okvir koji je usklađen sa preporukama Savjeta za priznavanje neformalnog obrazovanja, samim tim postoji i dobra saradnja sa Vladom. Vlada želi da da nemjerljiv doprinos u razvoju politika mladih, posebno u razvoju koji se tiču direktnoneformalnog obrazovanja i volontiranja. U svakoj zemlji na Zapadnom Balkanu treba raditi na razvoju što kvalitetnijeg obrazovanja.

Ono što je prioritet u budućnosti jeste da kroz niz poziva za mlade koji budu postojali, direktno tražimo podršku Vlade, kako bi i sami bili uključeni u razvoj politika mladih, zajedno sa mladima.

CRNA GORA

Saradnja sa Vladom postoji u segmentu da podržavaju neformalne aktivnosti na različite načine. Tu su organizovanje okruglih stolova, učestvovanje na događajima koji su striktno vezane za ovu temu, radne grupe koje se tiču Zakona o mladima, Garancije za mlade, Zakona o volontiranju.

Ovo je jedan od načina gdje postoji saradnja. Omladinski radnik kao što je to u nekim od zemalja regiona, kao profesionalni angažman ne postoji. Postoji puno rupa u postojećim zakonima, koje treba izmijeniti. U Crnoj Gori ne postoji više Ministarstvo za mlade, već Uprava za sport i mlade, kao što je postojala prije par godina. Veliki problem u Crnoj Gori jeste i sami kvalitet obrazovanja. Organizacije civilnog društva posjeduju veoma puno kapaciteta kada govorimo o ovoj oblasti. Iz tog razloga potrebna je bolja saradnja ova dva sektora kako bi zajedno došli do što boljeg i zajedničkog rješenja.

SJEVERNA MAKEDONIJA

U Sjevernoj Makedoniji, bilo je pokušaja da se saraduje sa Vladom kako bi se došlo do rješenja, ali ništa nije bilo uspješno.

U Severnoj Makedoniji smo u poslednjih nekoliko godina donijeli Zakon o učešću mladih i omladinskim politikama u kome se navodi da svaka opština Sjeverne Makedonije treba da otvori omladinski centar.

Tako je 2021. godine bio raspisan poziv za obuku omladinskih radnika za dobijanje sertifikata. Na ovoj obuci sertifikovano je ukupno 14 omladinskih radnika. Ovi sertifikovani omladinski radnici imaju priliku da rade u omladinskim centrima koje će opština otvoriti.

U ovoj godini biće održana još jedna obuka za omladinske radnike. Štaviše, u prošlosti je na jednom univerzitetu postojala generacija koja je studirala i omladinski rad, ali je nepoznat broj studenata koji su studirali taj program.

SRBIJA

Sama organizacija je realizovala dosta međunarodnih i nacionalnih projekata koji su inkorporirali različite metode i prakse NFL-a u određenim okruženjima za rad sa mladima. Uglavnom su postojale organizovane radne grupe koje je formiralo Ministarstvo omladine i sporta u kojima su organizacije mogle da učestvuju u procesima donošenja odluka u vezi sa priznavanjem NFL (2015. i sada 2022. godine). Isto je i kada je došlo do revizije lokalnih akcionih planova u različitim zajednicama, ali problem je u tome što sve lokalne opštine nemaju lokalne akcione planove za mlade ili čak lokalne kancelarije za mlade. Na primer, Novi Sad, kao druga po veličini prijestonica u Srbiji, ima lokalni akcioni plan za mlade, ali nije imao lokalnu kancelariju za mlade više od 5 godina, tako da postoje neslaganja u geografiji, razvoju politike i realizaciji aktivnosti za mlade ljude.

Prema poslednjim podacima otkrivenim na godišnjoj skupštini NAPOR-a (januar 2022.), postoji više od 200 sertifikovanih omladinskih radnika i omladinskih lidera od strane NAPOR-a i više od 450 omladinskih radnika sertifikovanih na prethodnim univerzitetskim kursevima (od 1996. do danas ovi kursevi su akreditovani Univerzitet Jonkoping u Švedskoj i implementiran od strane PRONI Instituta za socijalno obrazovanje i Centra za rad sa mladima u Novom Sadu, Srbija).

Većina omladinskih radnika, zbog sistema i njegove inherentne političke atmosfere koja ga ne podržava, napušta karijeru omladinskih radnika i menja profesije, koje su popularnije i traženije na tržištu rada.

SLOVENIJA

Svake godine u Sloveniji je vrjednovanje znanja, vještina i kompetencija odraslih, stečenih kroz neformalno i informalno učenje, od sve većeg značaja za pojedinca i društvo. U 2007. godini, pod pokroviteljstvom Ministarstva prosvjete i sporta, pripremljena je Strategija cjeloživotnog učenja, koja definiše i glavne mere koje treba sprovesti kako bi se koncept i strategija celoživotnog učenja primijenili u našim uslovima života, rada i Prosvjeta (Ministarstvo prosvete i sporta, 2007).

U Sloveniji su se u protekle dvije decenije održavale stručne debate na kojima je akcenat na identifikaciji i priznavanju neformalno i informalno stečenih znanja, devedesetih godina te debate postaju sve glasnije i prve inicijative su formalizovane 2000. godine uspostavljanjem sistema verifikacija i validacija nacionalnih stručnih kvalifikacija kroz Zakon o nacionalnim stručnim kvalifikacijama, koji omogućava sticanje stručnih kvalifikacija na osnovu pokazanih i dokazanih znanja, vještina i kompetencija koje su pojedinci stekli van sistema formalnog obrazovanja, najčešće kroz radno iskustvo.

Prva mjera koja je priznavanje i vrednovanje neformalno i neformalno stečenog znanja uvela u praksu u Sloveniji bila je uspostavljanje sistema verifikacije i sertifikacije nacionalnih stručnih kvalifikacija (u daljem tekstu NPK), koji propisuje Nacionalni strukovni Zakon o kvalifikacijama iz 2000.

Sistem NPK omogućava pojedincima da steknu nacionalnu stručnu kvalifikaciju (stekne struku, a ne diplomu) na osnovu svog (radnog) iskustva, što verifikuje određena stručna komisija. Omogućava vrednovanje znanja, veština i kompetencija stečenih van formalnog školskog sistema tako što se identifikuju, evidentiraju i ocjenjuju uz važeći dokument, sertifikat. Kako je proces sertifikacije brži od procesa formalnog obrazovanja, on omogućava brzo prilagođavanje promjenama na tržištu rada, kao i veću fleksibilnost i zapošljivost pojedinaca. NPC sistem koristi neformalno i neformalno stečeno znanje, posebno iz oblasti tržišta rada i zapošljavanja.

U Sloveniji su uspostavljena dva zakonski uređena puta ili dvije osnovne svrhe priznavanja neformalno stečenog znanja, i to za:

- dalje uključivanje u formalno obrazovanje (nastavak prekinutog obrazovanja ili nastavak na višem nivou, promena smera obrazovanja i sl.), i za
- priznavanje stručnih kvalifikacija (sistem nacionalnih stručnih kvalifikacija) na tržištu rada.

TURSKA

Obim neformalnog obrazovanja doživotnog učenja u Turskoj sprovodi Ministarstvo nacionalnog obrazovanja. Obuke organizuju Centri za javno obrazovanje, koji su takođe povezani sa ministarstvom, kako bi djeca, mladi i odrasli stekli znanja i veštine. Ove obuke organizuju specijalizovani treneri.

Principi neformalnog obrazovanja koje je usvojila država u Turskoj su sledeći:

- a) Pristupačnost ;
- b) Relevantnost ;
- c) Kontinuitet ;

- d) Važenje ;
- g) Planiranost;
- e) Otvorenost za inovacije i razvoj;
- f) Volontiranje;
- g) Obrazovanje;
- g) Doživotno učenje;
- h) Naučnost i integritet;
- i) Saradnja i koordinacija;

Uprkos sistematskom davanju tako širokog pokrivanja neformalnog obrazovanju u Turskoj, dio koji obavljaju nevladine organizacije i omladinski rad još uvek nijesu pravno priznati. Međutim, postoje problemi u njihovom profesionalnom priznavanju, uključujući i državne trenere, a socijalna prava nisu dovoljno razvijena.

Iako se omladinski rad u Turskoj povećava iz dana u dan, država još ne priznaje omladinske radnike. Međutim, u javnosti nedostaju informacije o definiciji omladinskog radnika. U stvari, ova definicija se često poredi sa omladinskim liderima koji rade u okviru Ministarstva omladine i sporta. U stvari, omladinskog radnika izvjesna većina ljudi čak i ne doživljava kao profesiju

Može se čak tvrditi da „volonter“ na terenu stvara prepreku za priznavanje omladinskog rada kao profesije, u turskim uslovima. A ipak mnogo više da se radi na saradnji sa Vladom da bi omladinski radnik došao do profesionalnog priznanja.

Razvoj lokalnih aktivnosti i šta kažu mladi o NFE:

Mladi kao pokretači promjena u društvu su kroz lokalne aktivnosti dali svoj osvrt na temu, a što je nama dalo dodatnog osvrta da iste predložimo.

U Albaniji mladi veruju da je NFL najefikasniji način učenja jer se u velikoj mjeri razlikuje od tradicionalnog učenja sa kojim se koriste u formalnom sistemu. Mladi ljudi bi željeli da budu prisutniji u aktivnostima koje uključuju NFL i željeli bi da vide da NFL može biti pristupačnija i samim mladima.

U Bugarskoj u današnjoj situaciji, u kojoj se mladi ljudi, nastavnici, vaspitači i omladinski radnici vrlo često nalaze iscrpljeni su od digitalne tranzicije, veća je vjerovatnoća da će mladi ljudi aktivnosti NFL-a vide kao dodatne zamorne zadatke.

Mladi takođe vide NFL kao sve što je van školskog nastavnog plana i programa: online kursevi, vanškolske aktivnosti, sportski programi, edukativni kursevi, seminari, itd. U zavisnosti od vrste aktivnosti, mladi ljudi mogu da

misle o NFL kao nečem zabavnom i korisno, ili, kao što je gore pomenuto, kao nešto zamorno i dosadno.

U Bosni i Hercegovini mladi definišu NFL kao sredstvo koje im pomaže da usavršavaju sebe van školskog sistema. Veliki broj organizacija pruža mogućnost za NFL, ali sa druge strane veliko vrijeme koje uzima škola, jednostavno im ne dozvoljava da se posvete NFL onoliko koliko bi željeli. Ono što je definitivno nešto što predstavlja kolaps jeste da je potrebna bolja saradnja između Vlada i organizacija civilnog društva.

U Grčkoj mladi NFL definišu kao alternativni/komplementarni oblik formalnog obrazovanja, kroz koji stiču radno iskustvo putujući u drugu zemlju, razvijajući veštine stranog jezika i učestvujući u dobrovoljnom radu kako bi doprineli društvu. Radi se o ljudima koji su zainteresovani za kontinuirano učenje, unapređenje svojih veština i kompetencija. U okruženju koje se stalno razvija, povećanje znanja se dešava eksponencijalnim tempom, a zahtevi tržišta rada se stalno menjaju. Stoga su obuka i dodatno obrazovanje stalni prioritet za omladinskog radnika današnjice.

U Italiji mladi ljudi definišu NFL kao zabavan način učenja zasnovan na iskustvu, a ne na teoriji. Obično to povezuju sa međunarodnom saradnjom, putovanjima i interkulturalnim učenjem jer su to najčešće navikli da vide u okviru

Erasmus+ ili sličnih programa. Često ne postoji razlika između neformalnog i informalnog učenja. Metodologija neformalnog obrazovanja i neformalno učenje koje proizilazi iz njega je nešto relevantno za život, ali i za razvoj tržišta rada. Mladima je to zanimljivije, angažovanije, lakše se povezuju i uče kroz njega i korisnije. Neke od transversalnih veština razvijenih kroz njega ne mogu se naučiti na isti način sa drugim pristupima. Zbog toga je važno uložiti napore da razumemo kako da potvrdimo ova dostignuća i da ih prepoznamo.

Na Kosovu tokom sprovođenja lokalnih aktivnosti, učesnici su pitani kako definišu NFL i šta znaju o tome i postojale su velike razlike između većih i manjih gradova. Konkretno, u manjim gradovima gdje je lokalna aktivnost sprovedena u školi, oko 5 mladih ljudi od 20 čulo je taj termin, a 2 su znala šta je NFL. Jedini razlog zašto su znali je to što su bili dio međunarodnog projekta koji je sprovodio neke aktivnosti sa svojom školom. Sa druge strane, na Univerzitetu u Prištini na Pedagoškom odsjeku, većina studenata je upravo čula taj termin, a da ne znaju tačno značenje. Zasnovano na jeziku, rekli su da je to kombinacija formalnog i informalnog učenja, ali ne vodeći računa šta to znači i koje aktivnosti mogu biti uključene u NFL. Za te ljude, NFL je definisan kao obrazovni proces van učionice/škole/univerziteta, sa aktivnostima koje im mogu pomoći da rastu na lični, obrazovni i profesionalni način.

U Crnoj Gori mladi vide NFL kao vid gdje mogu da pronađu sebe i svoj posao u budućnosti. Mladi u ruralnim području imaju mnogo manje prilika, ali se trude da bez obzira svoju nemjerljivu motivisanost prikažu i da daju sebi šansu. Treba raditi na jačanju institucionalnog okvira, razvoju programa za mlade i davanju više sansi.

U Sjevernoj Makedoniji NFL je suprotno od formalnog i strukturisanog učenja, što znači da je fleksibilnije i omogućava mladima da uče kroz različite metode i da izraze svoje načine učenja na opušteniji i kreativniji način. Zaključno, NFL pomaže nama i mladima da postanemo bolja verzija sebe, međutim, moramo još mnogo da radimo na polju NFL, moramo blisko da saradujemo sa opštinom, sa vladom, kako bismo pronašli rešenje da se zakonom priznaju.

U Srbiji su svi ispitanici čuli za način neformalnog obrazovanja i definišu ga kao suštinski dio razvoja svake mlade osobe i kao najvrjedniji resurs koji služi mladima. Kroz ovaj oblik učenja mladi ljudi postaju kreativni i inovativni i suštinski dio razvoja svake mlade osobe zbog različitog pristupa koji NFL koristi za rešavanje problema u vezi sa metodama formalnog obrazovanja.

E-produkcija informacija sadržanih u knjigama razvija neku vrstu sposobnosti, dok učenje na neformalan način daje mogućnost učenja na različite načine, koji su mladima zanimljiviji. Kroz neformalno obrazovanje mladi ljudi uče slobodu izražavanja, što znači pravo na život ili pravo na obrazovanje, ali činjenica je da mnogi mladi odrastaju ne znajući ove osnovne stvari. Osim toga,

neformalno obrazovanje ima mnogo širu ulogu, uči nas da budemo tolerantni, omogućava nam upoznavanje sa kolegama iz različitih zemalja, pomaže da se otklone predrasude i sukobi i ostavlja nam dragoceno znanje kao suštinsku karakteristiku. Obrazovanje je strukturirano i planirano koje se odvija izvan sistema formalnog obrazovanja, gde nastavnici/treneri/vođe vode učesnike kroz proces učenja kako bi postigli ishode učenja .

U Sloveniji uvijek postoje dvije strane, tako da ih možemo podijeliti u dve grupe. Prva grupa definiše NFL kao zabavan, zanimljiv, prijatan i koristan način učenja novih stvari i upoznavanja novih ljudi. Oni to vide kao priliku za učenje stvari koje ih zanimaju, tako da im to automatski čini relevantnijim. Druga grupa može smatrati NFL dosadnim, beskorisnim i nepotrebnim. Na sreću, prva grupa je veća i još se širi, predviđanja su da će se u Sloveniji NFL još više integrisati u svakodnevni život mladih. Glavni razlog je brzi razvoj i evolucija političkog, društvenog i ekonomskog

prostora koji zahteva stalno uključivanje mladih. Mladi bi voljeli da se o NFL-u više priča u institucijama i organizacijama za formalno učenje. Izrazili su potrebu da se prilike o NFL-u češće iznose na videlo. Teško im je kada moraju sami da pronađu prilike. Sinergija između formalnog i neformalnog mora postati još jača.

U Turskoj ovu novu tehniku u druge radne predmete, da ih mogu prilagoditi različitim temama revidiranjem aktivnosti koje smo realizovali predstavljanjem novih ideja. Pored toga, mladi su naveli da je ovo prijatan način učenja, a budući da je njihovo učešće aktivnije u procesu učenja, ono što nauče se pamti. Uključivanje neformalnog obrazovanja više u njihov život u učenju. Takođe, povećati prepoznavanje kompetencija koje im donosi neformalno učenje kako bi mogli da unesu uticaj NFL-a na svoj lični razvoj i veštine u svoj profesionalni život.

Metode neformalnog učenja podjednako su važne ne samo za mlade, već i za odrasle. Lični razvoj i učenje počinju u detinjstvu, ali se nastavljaju tokom života. Širenje neformalnog učenja tokom života važno je ne samo na profesionalnom planu već i za bolji kvalitet života. U tom smislu, smatramo da treba povećati oblasti primjene i prepoznatljivost neformalnog obrazovanja i za to se borimo.

Preporuke:

Da bi zaista mogli da imamo prave i vrjednovane rezultate kada govorimo o NFL, moramo stvoriti što bolju komunikaciju sa institucijama države i predstaviti im jasnu sliku, zbog čega moramo da imamo poseban dio u svakoj državi gdje će NFL priznati.

Sa druge strane treba raditi na dodatnoj edukaciji mladih, objasniti im da NFL nije samo kurs ili trening, već je NFL nešto što se dešava svakodnevno. Roditelji kao main point djeteta moraju biti upoznati sa svime. Na Balkanu je veoma specifična situacija. Još uvijek postoje patrijahlna društva i iz tog razloga je neophodno pružiti i roditeljima dodatnu edukaciju.

NFL mora biti podržan i priznat na lokalnom, kao i na nacionalnom nivou. Ona mora biti dostupna svima i pokrivena od strane vlade. Mora da bude ažuran, da pokriva današnje potrebe mladih. I što je najvažnije, vještina i znanje stečeno kroz NFL aktivnosti moraju se računati kada je u pitanju validacija. Činjenica da neformalno učenje treba da podrži i doprinese zahtjevima formalnog učenja dovoljno govori o njegovoj važnosti i pokazatelj je da formalno učenje samo po sebi nije dovoljno. A posebno u vremenima pandemije, formalno obrazovanje se ruši pod teretom svih izazova sa kojima nastavnici, vaspitači i mladi suočavaju u današnjoj situaciji. U tom smislu, neformalno obrazovanje se vidi kao dugo očekivani spasitelj koji će nadoknaditi praznine i deficite formalnog obrazovanja kome je potrebna podrška, a posebno inspiracija.

Mora se uložiti više napora u promociju NFL-a i mlade ljude treba podržati da nastave da se usavršavaju putem sredstava i metoda koji su efikasne za njih. Profesija omladinskog radnika i njen značaj moraju biti prepoznati i ti stručnjaci moraju biti podržani od strane Vlade kako bi se sprovodio efikasan i koristan rad sa mladima.

Treba obezbediti budžet na lokalnom ili nacionalnom nivou za sprovođenje NFL aktivnosti kako bi one bile dostupne svim i većem broju ljudi kako bi mogli da imaju koristi od njih. Takođe, takve aktivnosti treba dublje razmotriti kao dio školskog programa jer je njihov uticaj značajan.

Drugo, saradnju između škola i obrazovnih centara/organizacija u oblasti neformalnog učenja treba ojačati iz više razloga. Na ovaj način bi proces neformalnog učenja bio efikasniji i angažovaniji za učenike. Pedagoški stručnjaci su obično previše iscrpljeni svojim redovnim dnevnim obavezama i prinuda na dodatne vanškolske aktivnosti može dovesti do smanjenja efikasnosti i nivoa motivacije učenika. Zbog toga je uloga obrazovnih centara/organizacija ključna za rešavanje ove ozbiljne prepreke u procesu sprovođenja korisnih aktivnosti neformalnog učenja.

Oblast na kojoj je potrebno najviše rada i pažnje jeste prepoznavanje neformalnog učenja. Evropska unija podržava akcije koje daju vidljivost i vrijednost vještinama stečenim kroz neformalno ili informalno (nezavisno) učenje. Ovaj proces validacije je vezan za uvođenje sveobuhvatnog sistema, uključujući regulatorni okvir, institucije, metodologiju za verifikaciju znanja i veština, itd. Njegova svrha je da olakša pristup stručnoj obuci i tržištu rada.

Na nacionalnom nivou u svakoj zemlji treba da se konstituiše institucija koja se bavi 1) uspostavljanjem odgovarajućeg regulatornog okvira ;
2) kreiranjem specifične metodologije za validaciju i
3) regulisanjem ove prakse i treba da radi efikasno i korisno u priznavanje neformalnog učenja.

Bliskom saradnjom sa opštinom, školama, drugim organizacijama civilnog društva i različitim zainteresovanim stranama, situacija u NFL-u i rad na afirmaciji NFL-a uopšte može biti poboljšana.

SALTO je napravio evropsku strategiju obuke za trenere i omladinske radnike koji rade u inostranstvu, ali nacionalni okvir u većini zemalja nije u skladu sa tim standardima.

Neke od metoda koji su organizacija učesnice prepoznale kao značajne u rješavanu ovog problema su:

- Trebalo bi raditi kombinovane aktivnosti koristeći metode formalnog i neformalnog obrazovanja sa mladima u školama. Trebalo bi razviti integrisane nastavne planove i programe koji će se koristiti u školama uz korišćenje NFE metoda;
- Bolja saradnja sa institucijama;
- Bolja saradnja unutar civilnog sektora ;
- Međunarodna podrška organizacija i uticaj na nacionalne Vlade, a kasnije na EU institucije ;
- Kursevi kroz otvoreno obrazovanje i obrazovanje na daljinu: kursevi koji su po strukturi i metodologiji slični licem u lice, ali koji imaju mesto putem poštanske prepiske ili putem elektronskih sredstava i društvenih mreža, i koji objedinjuju instruktore i studente, koji nisu zajedno u učionici ;
- Sesije koje kombinuju teorijsku nastavu sa praktičnom obukom koja se pruža tokom konferencije ili kongresa ;
- Zbog boljeg zapošljavanja i drugih mogućnosti za mlade, NFL mora da ima mnogo strukturiraniju prepoznatljivost u smislu validacije od strane različitih zainteresovanih strana, kao što su poslovne kompanije, javne uprave i službe;
- Integrisati NFL programe zajedno sa formalnim, kreirajući mješovite nastavne planove i programe za učenje u određenim oblastima;
- Kodifikovati ono što se već radi kroz neformalno učenje iako se ne zove na ovaj način i koristite to kao primjer;
- Kreirati specifične NFL programe za određene zadatke/vještine/poslove;
- Obezbijediti demonstracije o tome kako NFL može da promijeni živote i izgradi karijere;
- Kreirati stalnu panel diskusiju sa institucijama, preduzetnicima i drugim relevantnim zainteresovanim stranama kako biste razgovarali o tome kako razviti strategiju prepoznavanja i zabilježili korake naprijed.

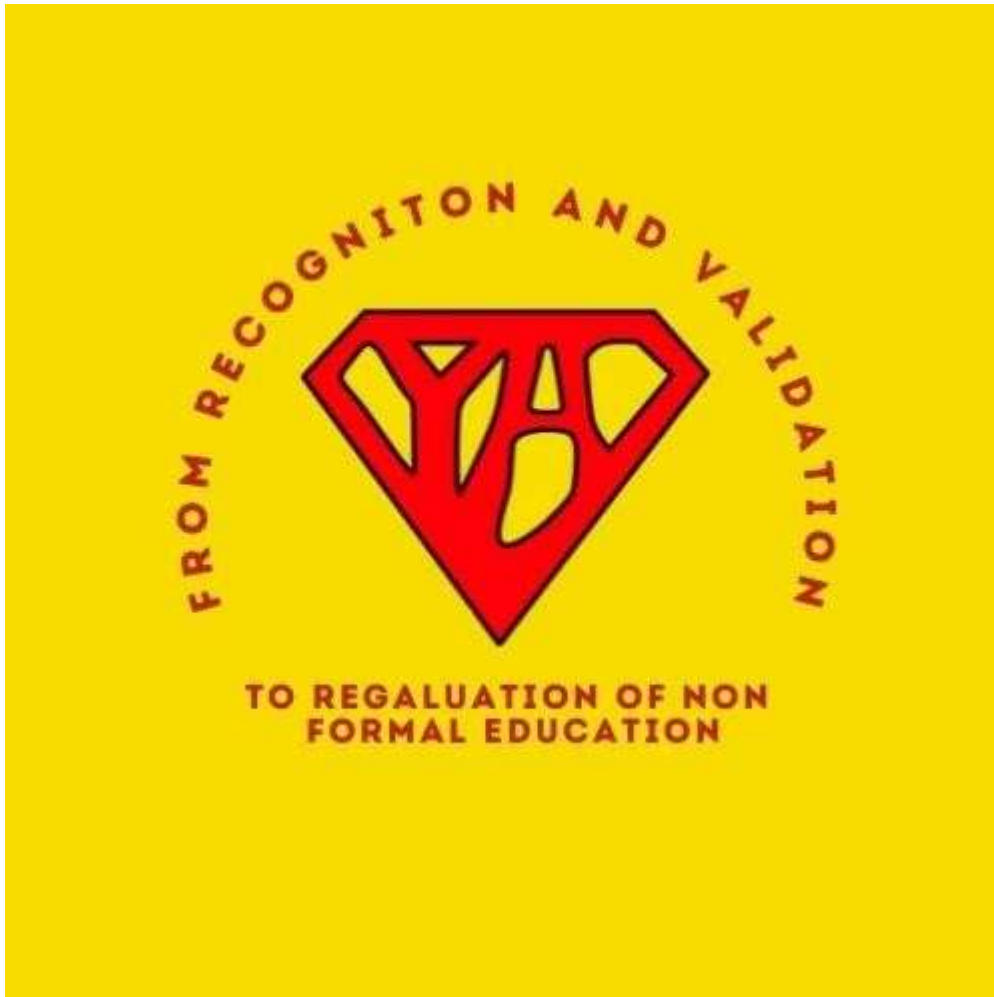
Važnost neformalnog obrazovanja, kakvo generalno praktikuju omladinske nevladine organizacije i drugi pružaoci usluga na nacionalnom ili lokalnom nivou, pomaže da se obezbijedi holistički pristup obrazovanju i osnaživanju mladih ljudi. Neformalno obrazovanje ne samo da dopunjuje formalno obrazovanje koje pružaju škole, već može i nadoknaditi nedostatke u formalnom obrazovanju. OCD u saradnji sa vladom treba da rade zajedno na postizanju zajedničkog rešenja u vezi sa priznavanjem NFL-a.

Organizacije koje su učestvovalе u izradi publikacije:

Sve aktivnosti možete pratiti putem FB stranice: <https://www.facebook.com/YAMNFL>

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.